

cidite inimicos, sive mutilate, quia tunc clerici incurrunt irregularitatem. Ita sentiunt communiter doctores, et hoc convincit ratio dubitandi proposita. Præterquam quod caput illud citatum solum procedit de bello injusto, advertendum tamen est, quod resolutio hujus dubii non solum habet verum quando clerici ex præcepto naturali tenentur bellare, quia in hoc casu nulla est difficultas, quin possint exhortari sine irregularitate, si quidem possunt occidere; sed procedit nostra doctrina, quando ex licentia superioris clerici sunt in bello, etiamsi nulla instet necessitas, nec obligatio præcepti naturalis.

VII. Difficultas tertia, an clerici militantes in bello justo contra prohibitionem Ecclesiæ, exhortando milites, et simul belligerando, si tamen nulla sequatur mors, nec mutilatio facta a clericis, nec ab aliis militibus, maneat clerici irregulares. Partem affirmativam tenent aliqui, et probant, quia clerici tunc intromittunt se in causam sanguinis.

VIII. Dico tamen in isto casu probabilius esse clericos nullam incurrere irregularitatem. Et probatur, quia illa nunquam incurritur secundum jus, nisi morte, aut mutilatione subsecuta de facto, vel gravissima percussione facta ab ipso met clerico (ut diximus disputatione prima, articulo secundo) ergo nisi hoc interveniat clericus non incurrit irregularitatem.

IX. Difficultas quarta est, an clerici militantes contra prohibitionem Ecclesiæ in bello justo incurrant irregularitatem si contingat occisio, seu mutilatio facta non ab ipsis clericis, sed ab aliis. Partem affirmativam tenent auctores, quos refert Suarez disput. XLVII, sect. vi, quorum fundamentum est, quia clerici in isto casu intromittunt se in cau-

sam sanguinis, et cooperantur ad illam contra prohibitionem Ecclesiæ; ergo incurrunt irregularitatem, quæ est censura ecclesiastica posita in pœnam contra illam prohibitionem.

X. In hoc dubio primo certum est in omnium sententia, quod si clerici tunc adjuvant occisores, sive mutilantes exhortando, sive præbendo eis robur, sive simul pugnando cum illis, incurrunt irregularitatem. Et hoc probat manifeste fundamentum illorum auctorum. Punctus autem difficultatis consistit in hoc, an ex eo, quod clerici intersunt bello contra prohibitionem Ecclesiæ, quamvis nihil aliud faciant, nisi sacramenta militibus ministrare, incurrant irregularitatem. Dico igitur probabilius esse clericos in isto casu nullam incurrere irregularitatem. Et probatur, quia tunc solum incurrunt illam, quando contra prohibitionem Ecclesiæ intromittunt se in causam sanguinis effectum subsecuto ex vi actionis clericorum; hoc autem non contingit in præsentī casu, quia longe abest ministratio sacramentorum, et alia hujusmodi a morte, sive mutilatione injuste facta a militibus. Ita tenent plures auctores, quos refert, et sequitur Suarez ibidem.

XI. Sed inquires, utrum militantes in bello injusto tam clerici, quam laici, ubi nulla intervenit occisio, nec mutilatio, incurrant irregularitatem. Dixi in hoc dubio, ubi nulla intervenit occisio, nec mutilatio, quia si illa interveniat certum est universos illius cooperatores incurrere irregularitatem, et ideo clerici existentes ibi, vel sine licentia prælati, vel si cum illa exhortentur milites, aut præbeant illis robur, manent irregulares, quia dant operam rei illicitæ, et de facto sequitur effectus; unde quamvis nihil aliud faciant, nisi ministrare sacramenta,

sine licentia tamen prælati ad existendum in bello dant operam rei illicitæ, utpote existere in bello injusto, et contra prohibitionem Ecclesiæ, ac subinde incurrunt irregularitatem morte, aut mutilatione subsecuta, et a fortiori si cooperantur ad illam; et magis certum est, incurrere irregularitatem laicos cooperando in isto casu. Punctus igitur difficultatis consistit, quando nulla sequitur mors, nec mutilatio. Et quidem non desunt auctores, qui dicant clericos incurrere irregularitatem, et contendunt probare ex pluribus capitibus juris, quamvis laici non incurrant talem irregularitatem.

XII. Dico tamen in isto casu clericos nullam incurrere irregularitatem, et a fortiori nec laicos. Et probatur, quia quantumcumque clerici dant operam rei illicitæ, et contra prohibitionem Ecclesiæ, nihilominus de facto nulla secuta fuit mors, nec mutilatio; ergo nullatenus incurrunt irregularitatem; unde nulla sunt capita juris, quæ oppositum hujus decernant, quia illa manifeste procedunt, quando de facto sequitur effectus mortis, sive mutilationis. Legatur Suarez in illa disputatione XLVII, sect. v, et Stephanus de Avila, p. VII, disp. v, sect. III. Et hæc de ista quæstione.

DISPUTATIO XV.

DE IRREGULARITATE, QUÆ CONTRAHITUR PROPTER HOMICIDIUM CASUALE.

I. In hac disputatione ante omnia supponendum est posse esse duplex homicidium casuale, nam alterum est tale secundum rigorem metaphysicum, et alterum secundum

juris dispositionem, etenim cum quis vult causam per se, ad quam regulariter tantum, non tamen per se, et necessario sequitur homicidium, si tamen illud sit prævisum, non tamen per se intentum, nec per se volitum, sed intendatur alius finis, tale homicidium secundum rigorem metaphysicum non est casuale, sed voluntarium. Cæterum secundum dispositionem juris illud censetur casuale, quia juxta dispositionem illud homicidium censetur voluntarium, quod per se comparatur ad voluntatem, ut satis diximus disputatione secunda hujus tractatus, articulo primo.

II. Secundo supponendum est, quod in præsentī agimus de omni homicidio secundum juris dispositionem casuale, et illud quidem comprehendit homicidium, quod secundum rigorem metaphysicum censetur voluntarium, quamvis non sit voluntarium secundum juris dispositionem, quantum attinet ad incurrendam irregularitatem, quia isto modo illud solum homicidium dicitur voluntarium, quod per se comparatur ad voluntatem, ut ibidem diximus. Tertio supponendum est, quod homicidium casuale secundum juris dispositionem potest dupliciter contingere. Primo modo, ex eo quod quis exerceat aliquam positivam actionem, non adhibendo sufficientem diligentiam, ne ex illa sequatur homicidium: alio modo, per puram omissionem ex eo quod quis non exercet actionem, quam tenetur exercere ad defensionem, sive conservationem vitæ alterius. Et quidem circa homicidium primo modo subsecutum non apparet ita ingens difficultas, an incurratur, sicut apparet in homicidio subsecuto secundo modo, et ideo de isto prius disputandum erit.

ARTICULUS I.

Utrum homicidium casuale subsecutum ex pura omissione actionis debitæ inducat irregularitatem rei omittentis ?

I. Ad hanc difficultatem explicandam prius supponendum est ex communi doctrina theologorum cum D. Thoma 1-2, quæstione sexta, articulo tertio, duas esse conditiones necessario requisitas, ut ommissio aliqua culpabilis sit, et imputetur omittenti. Prima est, quod possit facere talem actionem : et secunda, quod teneatur illam facere. Et ex his duabus conditionibus ommissio fit culpabilis, et de hac loquimur in præsentis dubio. Ratio autem dubitandi pro parte affirmativa desumi potest ex capite Quantæ de sententia excommunicationis, ubi decernitur non solum incurrere irregularitatem illum, qui violentas manus imposuit clerico, verum etiam illum, qui omisit favere clerico. Confirmatur ex theologica ratione, quia ut docet D. Thomas ubi supra, ommissio cum illis duabus conditionibus non solum imputatur ad culpam, sed etiam, eventus subsecutus ad illam omissionem reducitur ad voluntatem tamquam in causam; ergo homicidium illud subsecutum imputatur voluntati, in quam reducitur ut in causam; ergo inducit irregularitatem saltem homicidii casualis.

II. In contrarium tamen est, quia irregularitas nunquam incurritur, nisi adsit aliqua causalitas, seu influxus in homicidium; sed per puram omissionem, quæ in sola privatione actus consistit, nullus est influxus, aut causalitas in homicidium; ergo. Confirmatur, quia ut homicidium inducat irregularita-

tem, non solum debet reduci in voluntatem tamquam objectum volitum, sed necessum est ut reducatur in voluntatem, et in ipsum volentem, sicut effectus in causam; cum igitur ex negatione actionis non possit reduci in ipsum volentem, fit ut ut homicidium illud non inducat irregularitatem. In hac difficultate sunt duæ sententiæ inter doctores, quibusdam tenentibus partem affirmativam, aliis autem negativam, et utriusque sententiæ assertores refert Suarez disput. xlv, sect. iv. Utraque tamen ista sententia facile potest cum altera conciliari.

III. Dico igitur primo : Si ommissio culpabilis sit solum contra præceptum charitatis, et non contra justitiam in ordine ad proximum, tunc non est sufficiens ad incurrendam irregularitatem homicidium ex tali omissione subsecutum. Ratio hujus conclusionis a posteriori satis manifesta est et clara, quia quando quis solum peccat contra charitatem omittendo, nullo modo cooperatur, nec influit in homicidium; ergo non incurrit irregularitatem. Probatur antecedens, quia ut ommissio imputetur, debet quis teneri ex justitia, ut peccet contra proximum, ita ut obligatus sit ad tuendam vitam illius secundum jus justitiæ, ad hoc ut ipsum jus inducat irregularitatem, cum ex solo jure proveniat illud.

IV. Dico secundo : Si ommissio sit culpabilis contra justitiam homicidium subsecutum inducit irregularitatem. In his duabus conclusionibus existimo convenire, vel saltem debere convenire omnes doctores, et sic conciliantur eorum sententiæ. Et ratio pro ista conclusione a posteriori etiam est manifesta, quia jus imponens irregularitatem procedit contra illos, qui non servant ipsum jus, aut lenitatem Christi in

illo requisitam; ergo qui omittit actionem debitam ex justitia influit in homicidium subsecutum, ita ut imputetur illi ad irregularitatem. Difficultas tamen non modica est in explicando, quomodo in ista omissione reperiatur verus influxus causæ in homicidium. Et hoc quidem a doctoribus explicatum non video. Nihilominus tamen hoc ex duplici capite explicari potest. Etenim quando est obligatio justitiæ in omittente, sequitur ex omissione violatio vera juris contra proximum, et vera mors ipsius; quod tamen non contingit sic quando solum est ommissio contra charitatem, ut in ratione pro ista conclusione definitum est. Ex alio capite potest hoc explicari, quia ut incurrat quis irregularitatem homicidii ex omissione actionis debitæ, debet se habere, ac si vere occideret hominem quamvis casualiter, homicidium namque casuale per voluntarium debet regulari, præsertim cum aliquod homicidium casuale secundum jus dicatur, et sit voluntarium secundum rigorem metaphysicum; occidere autem alterum semper est contra justitiam.

V. Et nota hic quod respectu voluntarii indirecte, quale est effectus secutus ad omissionem, præceptum superveniens, et obligatio non solum dat rationem imputabilis, sed etiam voluntarii. Ratio est, quia licet ille actus ante esset in potestate quoad volendum illum vel non, tamen non comparabatur ad voluntatem, ut ad causam influentem in illum; per obligationem autem supervenientem voluntas ordinatur ad illum ut causa, et consequenter incipit jam comparari ut voluntarium respectu voluntatis, cum antea non influeret voluntas mediante omissione in illum; superveniente autem obligatione influit.

VI. Ad rationem dubitandi factam

a principio ex illo capite Quantæ dicimus, quod ibi non imponitur irregularitas, sed solum excommunicatio pro his, qui non impediunt ne alii imponant violentas manus clericis; ex illa autem excommunicatione nullum potest desumi argumentum efficax a simili ad probandum incurrere irregularitatem illos, qui non impediunt, sicut incurrunt illam, qui imponunt clericis manus violentas, et sequitur mors, aut mutilatio, sive enormis percussio. Secundo respondetur, quod etsi ibi imponatur irregularitas pro illis, qui non impediunt; nihilominus illa solum imponitur in foro exteriori iudiciali, non tamen in foro interiori animæ. Ad confirmationem respondetur doctrinam S. Thomæ esse intelligendam, ita ut qui omittit defendere vitam proximi quam tenetur solum ex charitate defendere, peccet quidem contra charitatem, et sic ommissio ibi imputatur; non tamen peccat contra justitiam, nisi quando ex justitia tenetur defendere, et tunc incurrit irregularitatem, cujus diversitatis rationem assignavimus. Ad argumentum in contrarium cum sua confirmatione respondetur ex prima conclusione.

VII. Sed dubitabis, utrum ommissio debeat esse voluntaria directe, et quasi per se secundo, ut incurrat irregularitatem. In hac difficultate non intendimus disputare, quæ culpa, et qualis negligentia sit sufficiens ad hoc ut ommissio inducat irregularitatem, quia quamvis hoc ex ipsa voluntate potissime pensandum sit, tamen specialius id disputabimus articulo sequenti. In præsentis igitur solum intendimus disputare de modo, quo ommissio, et homicidium ex illa subsecutum debeant esse voluntaria, ut inducant irregularitatem. In qua difficultate Suarez in illa disputatione xlv, sectione iv tenet, quod quando ommissio non est

prævisa, etiamsi sit ex incuria, et negligentia omittentis non est sufficiens ad inducendam irregularitatem.

VIII. Et ratio ejus est, quia tunc omittens videtur causa multum remota respectu homicidii subsecuti, si quidem nec illud fuit prævisum, nec omissio ex qua illud fuit subsecutum; unde multum per accidens se habet omittens respectu illius homicidii. Ergo talis omissio non est sufficiens ad inducendam irregularitatem, et consequenter, ut illam inducat debet esse prævisa, et volita quasi per se secundo.

IX. Pro hujus resolutione supponendum est, quod voluntas tripliciter se potest habere circa omissionem, et consequenter circa homicidium ex illa subsecutum. Primo modo, ita ut omissio sic per se, et directe volita, ad hoc ut homicidium sequatur ex illa, verbi gratia, ex odio, aut alia causa: secundo modo potest voluntas ferri in omissionem quasi per se secundo, scilicet quodammodo indirecte, ita ut omissio sit prævisa, et tamen ex negligentia impediendi homicidium, vel ex alia aliqua occupatione sibi magis voluntaria prætermittit impedire homicidium: tertio modo potest voluntas se habere, ita ut omissio non sit prævisa, et tamen ex negligentia ipsius voluntatis non prævidit, cum prævidere teneretur omittens, sive hæc negligentia procedat ex aliqua occupatione cui nimis intentus, et affectus est, sive sit pura negligentia, et incuria hujus, quod est prævidere.

X. His igitur positis in hac parte duo debent esse certa, et communia inter doctores. Primum est, quod quando omissio est volita primo modo non solum inducit irregularitatem, sed irregularitatem homicidii voluntarii, et non casualis (ut satis ostendimus disputatione secunda,

articulo secundo, ubi explicuimus quomodo etiamsi homicidium sequatur per accidens ad aliquam causam, si tamen causa illa est per se volita in ordine ad homicidium, ita ut homicidium sit per se intentum, aut volitum, tunc inducitur irregularitas homicidii voluntarii, ut distinguitur a casuali. Secundum etiam certum est, quod quando omissio est volita secundo modo, tunc inducit irregularitatem homicidii casualis, nam quamvis omissio illa videatur quasi per se secundo volita, tamen in rigore non est per se volita, nec ex ejus affectatione sequitur homicidium, sed ex incuria prætermittendi diligentiam.

XI. Punctus igitur difficultatis stat in omissionem volita tertio modo. De qua dicimus illam etiam omissionem, seu homicidium ex illa subsecutum inducere irregularitatem homicidii voluntarii. Ista conclusio est contra Suarez. Sed probatur, quia quamvis omissio illa non sit prævisa, fit tamen culpabilis, quia ex negligentia omittentis fuit omissio non prævisa, ex qua subsecutum fuit homicidium, respectu cuius ita est causa proxima influens in illud, sicut quando omissio fuit prævisa, et ex negligentia non fuit impeditum homicidium subsequendum ex illa; ergo eodem modo inducitur irregularitas, quando omissio est volita isto tertio modo, atque quando fuit volita illa secundo modo. Antecedens probatur, quia ex eo quod propter negligentiam prævidendi non fuerit prævisa omissio, non est minus proxima causa moralis homicidii omittens, atque quando prævidit omissionem, et ex incuria non prævidit homicidium; ergo eodem modo influit in illud uno atque alio modo tamquam causa proxima illius in genere moris. Et ex hoc constat solutio ad rationem Suarez.

ARTICULUS II.

Quæ, et quanta debeat esse negligentia in amissionem, ex qua sequitur homicidium, ut illud inducat irregularitatem?

I. Pro intelligentia tituli quæstionis, et totius difficultatis supponenda sunt modo ea, quæ communiter in materia de restitutione dici solent. Et in primis quod duplex culpa potest esse in hac materia, altera quidem theologica, quæ dicitur culpa in ordine ad Deum, quæ mortalis est, aut venialis; altera autem, quæ dicitur et negligentia, quæ a jure consideratur, sive sit culpa in ordine ad Deum, sive non. Quæ quidem (ut ibi dici solet) alia est lata, alia levis, alia levissima. In præsentibus igitur disputamus, quænam culpa sufficiat, et requiratur ad hoc ut omissio tali culpa culpabilis inducat irregularitatem ratione homicidii subsecuti.

II. In hac difficultate sunt plures sententiæ tam inter theologos, quam inter jurisperitos; quas omnes late refert Suarez in illa disputatione XLV, sectione V. Et quidem jurisperiti fere omnes conveniunt, quod culpa lata, et levis inducunt irregularitatem, differunt tamen, quia alii asserunt levissimam culpam esse sufficientem ad inducendam irregularitatem in omissionem, non autem in commissione. Alii vero existimant levissimam culpam ab irregularitate omnino excusare. Theologi autem loquentes de culpa theologica, et in ordine ad Deum, partiti sunt in duas sententiæ, quarum prima est asserentium veniale peccatum non sufficere ad inducendam irregularitatem, sed esse necessarium peccatum mortale. Hujus sententiæ auctor est magister Soto

libro V de justitia, quæstione II, articulo IX. Quam sequitur Suarez ubi supra, et Salon in hoc articulo, et alii. Et probatur hæc sententia ex capite Quæsitum in quinto, titulo XXVIII de pœnitentiis, et remissionibus, ubi decernitur, quod pater dormiens simul cum filio parvulo, opprimens illum tunc censetur irregularis, quando id fit ex studiosa negligentia procurantis mortem parvuli; ergo ex determinatione hujus capitis manifeste colligitur, quod nulla negligentia, quæ studiosa, et affectata non sit, nullatenus sufficit ad inducendam irregularitatem, quia alias summus pontifex non congruam, sed maxime incongruam, et indebitam responsionem redderet. Confirmatur ratione, quia hæc irregularitas a pluribus censetur censura, et pœna, quæ incurritur propter homicidium illicitum; sed tam gravis censura imponi non debet, nisi propter grave peccatum, quale est mortale; ergo, etc.

III. Secunda sententia theologorum asserit, sufficere peccatum veniale ad inducendam irregularitatem. Et probatur ex capite Continebatur in quinto titulo XII, ubi refertur, quod clerici cum laicis instituerant quemdam ludum alias licitum, et honestum, videlicet, ut jacerent baculos in altum, et ille, cujus baculus baculum alterius percuteret, victor contra illum evaderet, et tunc victor uteretur alio ut equo ad equitandum; contingit autem, ut laicus contra diaconum victor evaderet, et ipse laicus repente insiliens in diaconum ad æquitandum, falce, qua ipse diaconus erat præinctus, vulneratus est, et tandem obiit. Constat autem diaconum tunc nullam culpam, nec venialem commisisse, et tamen consultus summus pontifex censuit diaconum incurrisse irregularitatem; ergo culpa juridica sufficiens est ad inducendam irre-